

Seat No. : _____

LI-108

April-2014

B.Ed. (Sem.-II)

B-504 : Sanskrit

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચના : (1) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

Instructions : All the questions are compulsory.

(2) વિકલ્પો આંતરિક છે.

Options are internal.

(3) જમણી બાજુએ દર્શાવેલ અંક પ્રશ્નના પૂરા ગુણ દર્શાવે છે.

Figures to the right indicate full marks.

1. (A) નીચેના બે પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો જવાબ **750** શબ્દોમાં લખો : **10**

Answer any **one** question from the following **two** questions answer should be in about **750** words :

(1) નીચે આપેલા ફકરાને આધારે સંસ્કૃત પ્રશ્નનાં સંસ્કૃતમાં ઉત્તર લખો અને શ્લોકનું ભાષાંતર કરો :

Read the extract and answer the question in Sanskrit and translate શ્લોક :

અતઃ પરં ક્ષુધાપીડિતઃ ઉપમન્યુઃ એકદા અર્કપત્રભક્ષણાય પ્રવર્તતે સ્મ । તસ્ય વિષાક્તદુઃખેન તસ્ય નેત્રયોઃ દૃષ્ટિઃ વિલુપ્તા । અન્ધૌઽસૌ સાયં ગવાં પદધ્વનિં શૃણ્વન્ એવ તાઃ અન્વગચ્છત્ । માર્ગે અસૌ નિસ્તોયક્ષ્પેઽપતત્ । ધેનવઃ આશ્રમમાગતાઃ કિન્તૂપમન્યુમનવલોક્ય ચિન્તાતુરો ગુરુઃ તસ્યાન્વેષણાર્થં નિર્ગતઃ । ‘વત્સ ઉપમન્યો, કુત્રાસિ ? દેહિ ? દેહિ મે પ્રતિવચનમ્’ ઇતિ ઉચ્ચેઃ શબ્દં કુર્વન્ સઃ કૂપસમીપમગચ્છત ।

પ્રશ્ના :

(1) એકદા ક્ષુધાપીડિતઃ ઉપમન્યુઃ કિં ભક્ષણાય પ્રવર્તતે સ્મ ?

(2) ઉપમન્યોઃ દૃષ્ટિઃ કથં વિલુપ્તા ?

(3) ઉપમન્યુઃ કુત્ર પતિતઃ ?

(4) ચિન્તાતુરઃ ગુરુઃ કિમ્ અકરોત્ ?

(5) ગુરુઃ કુત્ર અગચ્છત્ ?

શ્લોક :

(1) ગન્ધેન નન્દતિ જનો યુવને સુમાનાં

શાખાઃ ફલાનિ વિતરન્તિ રસાવહાનિ ।

છાયાં શ્રયન્તિ પથિકાઃ ખલુ ભાનુતપ્તાઃ

પર્યાવૃત્તિં ચ જગતઃ પરિપાલયામિ ॥

- (2) काकः पद्मवने रतिं न कुरुते हंसो न कूपोदके
मूर्खः पण्डितसङ्गमे न रमते दासो न सिंहासने ।
दुष्टः सज्जनसङ्गमं न सहते नीचजनं सेवते
या यस्य प्रकृतिः स्वभावनियता केनापि न त्यज्यते ॥

- (2) अस्मद् (पुर्लिंग) અને યુષ્મद् (પુર્લિંગ) ના રૂપો લખો. (1 થી 5 વિભક્તિ)

Write recognition of અસ્મદ્ (પુ.) and યુષ્મદ્ (પુ.) (1st to 5th case).

- (B) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર **125** શબ્દોમાં લખો. **4**

Answer any **one** question from the following three questions. Answer should be in about **125** words :

- (1) સમાસ એટલે શું ? સંસ્કૃતમાં દ્વંદ્વ સમાસ કઈ રીતે બને છે ?

What is compounds (સમાસ) ? How does the compounds of દ્વંદ્વ is created in Sanskrit ?

- (2) કર્તરિ અને કર્મણિ પ્રયોગનો અર્થ સમજાવી બંને વચ્ચેનો તફાવત ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

Explain with illustration the meaning and difference between active and passive voice.

- (3) કિમ્ સ્ત્રીલિંગના રૂપો લખો. (1 થી 4 વિભક્તિ)

Write forms of કિમ્ (સ્ત્રી) 1st to 4th case.

2. (A) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ બે પ્રશ્નોના ઉત્તર **100** શબ્દોમાં લખો : **6**

Answer any **two** of the following questions. Each answer should be about **100** words :

- (1) સંસ્કૃત શિક્ષણને અસરકારક બનાવવામાં ચિત્રનો ઉપયોગ તમે કેવી રીતે કરશો ? ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

How can the use of picture be useful to make Sanskrit teaching effective ? Explain it with illustrations.

- (2) સંસ્કૃત ખંડનું મહત્ત્વ જણાવો.

State the importance of Sanskrit-room.

- (3) પાઠશાળા પદ્ધતિનાં લક્ષણો જણાવો.

Give the characteristics of Pathshala method.

- (B) નીચેના બે પ્રશ્નોમાંથી એક પ્રશ્નનો ઉત્તર **500** શબ્દોમાં લખો. **8**

Answer any **one** of the following questions in about **500** words.

- (1) “સફળ સંસ્કૃત શિક્ષક થવા માટે તાલીમ અને ગુણો જરૂરી છે.” આ વિધાનના સમર્થનમાં ચર્ચા કરો.

“Training and traits are necessary for becoming successful Sanskrit teacher”. Discuss with reference to given statement.

- (2) સંસ્કૃત શિક્ષણની પદ્ધતિઓના નામ આપી સંસ્કૃત શિક્ષણમાં સ્વાધ્યાય પદ્ધતિના ગુણ-દોષ જણાવો.

Name the methods of teaching Sanskrit. State the merits and demerits of assignment method.

3. (A) નીચેના બે પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર **750** શબ્દોમાં લખો : **10**
 Answer any **one** of the following questions in about **750** words :
- (1) ધોરણ-9નો કોઈ એક એકમ પસંદ કરી તેને માટે 25 ગુણની કસોટી તૈયાર કરવા માટેની ત્રિપરિમાણદર્શક સારણીની રચના કરો.
 Select any unit of Std. IX and prepare a blue-print of 25 marks for the same.
- (2) સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણના સિદ્ધાંતો જણાવી સંસ્કૃત શિક્ષણ કાર્ય કરતા કેવી રીતે ઉપયોગ થઈ શકે ? ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
 State the principles of Sanskrit language teaching. Explain with illustrations how will you make use of principles in teaching ?
- (B) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર **125** શબ્દોમાં લખો : **4**
 Answer any **one** question from the following three questions. Answer should be in about **125** words :
- (1) સંસ્કૃતમાં ધોરણ-9નો એક એકમ પસંદ કરી બે અનાત્મલક્ષી કસોટી તૈયાર કરો.
 Select the unit of Std.-IX in Sanskrit and prepare one objective type test.
- (2) લેખન કૌશલ્ય એટલે શું ? તેનું મહત્ત્વ જણાવો.
 What is the writing skill ? Discuss the important of the writing skill.
- (3) શ્રવણ કૌશલ્ય વિકાસની પ્રવૃત્તિઓ જણાવો.
 State the activities to develop listening.
4. (A) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ બે પ્રશ્નોના ઉત્તર **100** શબ્દોમાં લખો : **6**
 Answer any **two** out of the three from the following questions. Each answer should be in about **100** words :
- (1) સંસ્કૃત ભાષાનો અન્ય ભાષાઓ સાથેના અનુબંધની ચર્ચા કરો.
 Discussion the co-relation of Sanskrit with other languages.
- (2) સંસ્કૃતમાં પાઠ્યક્રમ રચનાના સિદ્ધાંતો જણાવો.
 State the principles of the syllabus of Sanskrit.
- (3) ધોરણ-9ના પાઠ્ય પુસ્તકની મર્યાદાઓ જણાવો.
 State the demerits of Sanskrit text-book of Std.-IX.
- (B) નીચેના બે પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર **500** શબ્દોમાં લખો : **8**
 Answer any **one** out of the two from the following questions. Each answer should be in about **500** words :
- (1) અભ્યાસક્રમ એટલે શું ? ધોરણ-9ના અભ્યાસક્રમની સમીક્ષા કરો.
 What is syllabus ? Criticise the syllabus of Std. IX.
- (2) આદર્શ પાઠ્યપુસ્તકના લક્ષણો જણાવી ધોરણ-10ના સંસ્કૃત પાઠ્યપુસ્તકનું મૂલ્યાંકન કરો.
 State the characteristics of an ideal text-book. Evaluate an ideal Sanskrit text-book of Std.- 10.

5. નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર આપો :

Answer the following questions in short :

(1) કર્મધારય સમાસનું ઉદાહરણ આપો.

Explain with illustration the compounds of કર્મધારય.

(2) કર્મણિ પ્રયોગમાં કર્તા કઈ વિભક્તિમાં આવે છે ?

What is the position of the subject in the case in passive voice ?

(3) 'સા' રૂપ ઓળખાવો.

Identify the form 'સા'.

(4) તીક્ષ્ણદન્તઃ ગઙ્ગાસ્નાનેન કિં પ્રાપ્તુમ્ એચ્છત્ ?

(5) ચલચિત્ર એ કયા પ્રકારનું સાધન છે ?

What type of an equipment a movie is ?

(6) પાઠ્યપુસ્તકમાં સ્વાધ્યાય કેવા હોવા જોઈએ ?

What type of assignment should be in the text-book ?

(7) પાઠશાળા પદ્ધતિ કઈ પદ્ધતિ તરીકે ઓળખાય છે ?

How is the 'Pathshala Method' known in Sanskrit methods ?

(8) માતૃભાષાનાં માધ્યમ દ્વારા કઈ પદ્ધતિમાં શિક્ષણ અપાય છે ?

In which method teaching is imported through mother tongue ?

(9) સંસ્કૃતમાં ઉપચારાત્મક કાર્ય એટલે શું ?

What is remedial-work in Sanskrit teaching ?

(10) વાચન કૌશલ્યના બે હેતુ લખો.

Write two objectives of reading skill.

(11) ખરાબ હસ્તાક્ષરનાં બે કારણો જણાવો.

Write two reasons of bad hand writing.

(12) ધોરણ-10ના પાઠ્યપુસ્તકની બે મર્યાદાઓ જણાવો.

State the two demerits of Sanskrit text-book of Std.-X.

(13) બ્લૂપ્રિન્ટના પ્રણેતા કોણ હતા ?

Who was the pioneer of the blue-print ?

(14) 'નીલોત્પલમ્' સમાસ ઓળખાવો.

Identify the સમાસ 'નીલોત્પલમ્'.